

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

17 november 2009

GEDACHTEWISSELING

met de federale ombudsmannen over hun
verslag “Onderzoek naar de werking van de
gesloten centra beheerd door de
Dienst Vreemdelingenzaken”

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE VOOR DE BINNENLANDSE
ZAKEN, DE ALGEMENE ZAKEN EN HET OPENBAAR
AMBT UITGEBRACHT DOOR
MEVROUW **Leen DIERICK**

INHOUD

Blz.

I. Inleidende uiteenzetting door de federale ombuds- mannen	3
II. Bespreking	6

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

17 novembre 2009

ÉCHANGE DE VUES

avec les médiateurs
fédéraux sur leur rapport “Investigation
sur le fonctionnement des centres
fermés gérés par
l’Office des étrangers”

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION DE L'INTÉRIEUR,
DES AFFAIRES GÉNÉRALES ET DE LA FONCTION
PUBLIQUE
MME **Leen DIERICK**

SOMMAIRE

Pages

I. Exposé introductif des médiateurs fédéraux	3
II. Discussion	6

**Samenstelling van de commissie op de datum van indiening van het verslag/
Composition de la commission à la date de dépôt du rapport**

Voorzitter/Président: André Frédéric

A. — Vaste leden / Titulaires:

CD&V Leen Dierick, Michel Doomst, Mark Verhaegen

MR Philippe Collard, Corinne De Permentier, Jacqueline Galant

PS André Frédéric, Eric Thiébaud

Open Vld Roland Defreyne, Bart Somers

VB Filip De Man, Annick Ponthier

sp.a Jan Peeters, Ludwig Vandenhove

Ecolo-Groen! Fouad Lahssaini

cdH Josy Arens

N-VA Ben Weyts

B. — Plaatsvervangers / Suppléants:

Mia De Schampelaere, Gerald Kindermans, Katrien Partyka, Ilse Uyttersprot

François-Xavier de Donnea, Denis Ducarme, Josée Lejeune, Eric Libert

Philippe Blanchart, Guy Milcamps, Bruno Van Grootenbrulle

Yolande Avontroodt, Sofie Staelraeve, Carina Van Cauter

Bart Laeremans, Bruno Stevenheydens, Bruno Valkeniers

David Geerts, Bruno Tuybens, N

Zoé Genot, Tinne Van der Straeten

Christian Brotcorne, David Lavaux

Flor Van Noppen, N

cdH	:	centre démocrate Humaniste
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
Ecolo-Groen!	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
FN	:	Front National
LDD	:	Lijst Dedecker
MR	:	Mouvement Réformateur
N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten
PS	:	Parti Socialiste
sp.a	:	socialistische partij anders
VB	:	Vlaams Belang

Afkortingen bij de nummering van de publicaties:

DOC 52 0000/000: Parlementair document van de 52e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer

QRVA: Schriftelijke Vragen en Antwoorden

CRIV: Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)

CRABV: Beknopt Verslag (blauwe kaft)

CRIV: Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
(PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)

PLEN: Plenum

COM: Commissievergadering

MOT: Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)

Abréviations dans la numérotation des publications:

DOC 52 0000/000: Document parlementaire de la 52ème législature, suivi du n° de base et du n° consécutif

QRVA: Questions et Réponses écrites

CRIV: Version Provisoire du Compte Rendu intégral (couverture verte)

CRABV: Compte Rendu Analytique (couverture bleue)

CRIV: Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)
(PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon)

PLEN: Séance plénière

COM: Réunion de commission

MOT: Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers

Bestellingen:
Natieplein 2
1008 Brussel
Tel. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.deKamer.be
e-mail : publicaties@deKamer.be

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants

Commandes:
Place de la Nation 2
1008 Bruxelles
Tél. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.laChambre.be
e-mail : publications@laChambre.be

DAMES EN HEREN,

Uw commissie heeft tijdens haar vergadering van 21 oktober 2009 met de federale Ombudsmannen, de heer Guido Schuermans en mevrouw Catherine De Bruecker, een gedachtewisseling gehouden over hun verslag "Onderzoek naar de werking van de gesloten centra beheerd door de Dienst Vreemdelingenzaken".

I. — Inleidende uiteenzetting door de federale ombudsmannen

De heer Guido Schuermans herinnert er eerst aan dat de Kamer van volksvertegenwoordigers de federale ombudsmannen de *opdracht* heeft gegeven onderzoek te doen naar de werking van de gesloten centra waarvoor de Dienst Vreemdelingenzaken bevoegd is, alsook, op basis van de in het raam van die opdracht gedane vaststellingen, aanbevelingen te formuleren en daarvan zo spoedig mogelijk verslag uit te brengen. De betrokken gesloten centra zijn het "INAD-centrum" op de nationale luchthaven Zaventem, het transitcentrum 127 in Melsbroek, het repatriëringscentrum 127bis in Steenokkerzeel en de drie centra voor illegalen in Brugge, Merksplas en Vottem. Aangezien de Dienst Vreemdelingenzaken niet bevoegd is voor de opsluiting van niet-toegelaten personen in andere havens en luchthavens op Belgisch grondgebied, werden die plaatsen niet onderzocht in het raam van dit verslag.

Vervolgens onderstreept de federale Ombudsman dat hij zich van zijn taak kwijt met inachtneming van de voor hemzelf geldende regels inzake goed bestuur. Allereerst gaat het om de onverkorte naleving van de rechtsregels, dat wil zeggen de regels die voortvloeien uit het nationaal en het internationale recht (zowel de *soft law* als de *hard law*). Andere voorbeelden van regels inzake goed bestuur zijn de principes van redelijkheid, evenredigheid, verantwoord beheer en actieve informatieverstrekking.

Het toepassingsgebied van het onderzoek werd bepaald op basis van de bestaande nationale wetgeving en bestrijkt twaalf thema's: de organisatie van de gesloten centra, de bevolking die in de centra wordt vastgehouden, de materiële omstandigheden in de centra, de leefregels van de vastgehouden personen, de activiteiten, bezoldigde taken, onderwijs en erediensten, de contacten met de buitenwereld, het tuchtregime, de veiligheid en de ordehandhaving, de sociale en juridische bijstand, de medische zorgverlening en de psychologische begeleiding, het klachtrecht en de door de gesloten centra en de Dienst Vreemdelingenzaken bijgehouden cijfers.

MESDAMES, MESSIEURS,

Votre commission a consacré sa réunion du 21 octobre 2009 à un échange de vues avec les Médiateurs fédéraux, M. Guido Schuermans et Mme Catherine De Bruecker, sur leur rapport "Investigation sur le fonctionnement des centres fermés gérés par l'Office des étrangers".

I. — Exposé introductif des médiateurs fédéraux

M. Guido Schuermans rappelle, tout d'abord, que la Chambre des représentants a confié aux médiateurs fédéraux la *mission* de mener une enquête sur le fonctionnement des centres fermés relevant de la compétence de l'Office des étrangers, de formuler des recommandations fondées sur les constatations faites à l'occasion de l'exécution de cette mission et d'en faire rapport dans les meilleurs délais. Les centres fermés concernés sont le centre "INAD" à l'aéroport de Bruxelles-National, le centre de transit 127 à Melsbroek, le centre de rapatriement 127bis à Steenokkerzeel, ainsi que les trois centres pour illégaux de Bruges, Merksplas et Vottem. L'Office des étrangers ne gérant pas la détention des personnes inadmissibles dans les autres ports et aéroports établis sur le territoire belge, ces lieux n'ont pas été pris en considération dans le cadre de ce rapport.

Le Médiateur fédéral souligne, ensuite, qu'il s'acquitte de sa tâche au regard de ses normes de bonne conduite administrative. Figure en premier lieu l'application conforme des règles de droit, c'est-à-dire les règles qui s'imposent en vertu des droits national et international (tant la *soft law* que la *hard law*). Comme autres normes de bonne conduite administrative, on peut citer les principes du raisonnable, de proportionnalité, de gestion consciencieuse et d'information active.

L'étendue de l'enquête a été définie en fonction de la législation nationale existante et porte sur douze thèmes: l'organisation des centres fermés, la population maintenue dans les centres, les conditions matérielles de détention, les règles de vie applicables aux détenus, les activités, les tâches rémunérées, l'enseignement et les cultes, les contacts avec le monde extérieur, le régime disciplinaire, la sécurité et le maintien de l'ordre, l'assistance sociale et l'aide juridique, les soins médicaux et l'accompagnement psychologique, le droit de plainte et les données chiffrées tenues par les centres fermés et l'Office des étrangers.

Op basis van de vaststellingen van het onderzoek formuleert de federale Ombudsman 183 *aanbevelingen*: 137 over de werking van de gesloten centra in het algemeen en 46 met betrekking tot bepaalde specifieke centra. Het principe *audi alteram partem* indachtig, werden alle partijen gehoord; de minister en de administratie hebben hun opmerkingen kunnen formuleren.

Sommige aanbevelingen zijn, al dan niet helemaal, in de *praktijk* gebracht, terwijl andere weliswaar op instemming kunnen rekenen, maar nog meer tijd vergen vooraleer er in het veld gevolg aan kan worden gegeven. Daarnaast zijn er nog de hangende aanbevelingen, die wellicht een prominente plaats zullen innemen in deze bespreking.

Mevrouw Catherine De Bruecker noemt de aanbeveling aangaande de opsluiting van kinderen als eerste voorbeeld van een aanbeveling waaraan al gedeeltelijk is voldaan (aanbeveling nr. 6). Sinds oktober 2008 zijn in het raam van de begeleide open huisvesting woonunits ter beschikking gesteld in Zulte en Tubeke, om te voorkomen dat gezinnen met kinderen nog langer in gesloten centra moeten verblijven. Tot nu toe is zulks evenwel alleen mogelijk voor de gezinnen die al op het *grondgebied* zijn (illegalen en asielzoekers); gezinnen die aan de grens worden tegengehouden (niet-toegelaten personen en asielzoekers aan de grens) worden nog altijd in de gesloten centra opgevangen. De staatssecretaris heeft niettemin aangekondigd dat hij voor die tweede groep de mogelijkheid onderzoekt om voor de woonunits te voorzien in een grenszonestatuut, zoals gesuggereerd wordt in de samenvatting van het verslag.

Een tweede voorbeeld van een deels uitgevoerde aanbeveling betreft de privacy en het gezinsleven van de personen die worden vastgehouden in het transitcentrum: sinds maart 2009 is het bezoekrecht vastgelegd in het huishoudelijk reglement (aanbeveling nr. 156).

Als voorbeeld van een aanbeveling waarvoor thans maatregelen worden genomen, noemt de federale Ombudsman de aanbeveling individuele kasten te plaatsen, zodat de bewoners van het INAD-centrum op de nationale luchthaven Zaventem, het transitcentrum en het repatriëringscentrum 127bis hun persoonlijke bezittingen achter slot kunnen opbergen (aanbeveling nr. 36). De kritiek op die situatie heeft de Dienst Vreemdelingenzaken ertoe aangespoord die kasten aan te kopen; in twee van de drie genoemde centra zijn ze intussen geplaatst. Naar aanleiding van de vaststelling dat de dagzalen van het centrum voor illegalen van Merksplas vervallen en vuil waren, zijn in mei 2009 de werkzaamheden begonnen om dat te verhelpen (aanbeveling nr. 175).

À partir des constatations, le Médiateur fédéral formule 183 *recommandations*, dont 137 concernent le mode de fonctionnement des centres fermés considéré de manière générale et 46 concernent certains centres spécifiques. Les parties ont été entendues (*audi alteram partem*), le ministre et l'administration ayant pu faire leurs observations.

Un certain nombre de recommandations a été suivi d'*effets*, partiellement ou entièrement, tandis que d'autres, accueillies favorablement, requièrent un temps supplémentaire, avant d'être traduites dans les faits. Une troisième catégorie de recommandations sont pendantes et fera, probablement, l'objet du débat de ce jour.

Mme Catherine De Bruecker évoque l'enfermement des enfants comme un premier exemple de recommandation partiellement rencontrée (recommandation n°6). Depuis octobre 2008, des lieux d'hébergement ouverts, c'est-à-dire des maisons individuelles, ont été créés à Zulte et à Tubize, afin d'offrir une solution au problème de l'enfermement des familles. Jusqu'à présent, uniquement les familles *sur le territoire* (les illégaux et les demandeurs d'asile) en bénéficient, les familles arrêtées *à la frontière* (les personnes inadmissibles et les demandeurs d'asile à la frontière) demeurant dans les centres fermés. Le secrétaire d'État a néanmoins annoncé qu'il étudiait la possibilité de créer, pour cette seconde catégorie, un statut de zone frontière applicable aux lieux d'hébergement, comme suggéré dans le résumé du rapport.

Un deuxième exemple de recommandation partiellement rencontrée concerne la vie privée et familiale des personnes maintenues au centre de transit 127, dont le droit de visite est inscrit dans le règlement d'ordre intérieur depuis mars 2009 (recommandation n° 156).

Comme exemple de recommandation en cours d'exécution, l'oratrice cite l'absence d'armoires individuelles permettant aux occupants des centres "INAD" à l'aéroport de Bruxelles-National, de transit 127 et de rapatriement 127bis de conserver leurs effets personnels sous clé (recommandation n° 36). La dénonciation de cette situation a incité l'Office des étrangers à procéder à l'achat de telles armoires, installées à présent dans deux des trois centres nommés. Aussi, l'insalubrité des salles de séjour constatée au centre pour illégaux de Merksplas a-t-elle conduit à entreprendre des travaux, commencés en mai 2009 (recommandation n° 175).

Een en ander betekent uiteraard niet dat de administratie gehoor geeft aan alle aanbevelingen van de federale Ombudsman. De Dienst Vreemdelingenzaken of de minister van Binnenlandse Zaken hebben op sommige aanbevelingen niet gereageerd en bij een aantal andere voorbehoud gemaakt. De reden waarom de aanbevelingen alsnog werden gehandhaafd, is dat het gemaakte voorbehoud geen afbreuk deed aan de vaststellingen die werden gedaan.

De samenvatting van het verslag is onderverdeeld in rubrieken, die verwijzen naar essentiële deelaspecten van het verblijf in een gesloten centrum.

Mensen die in een gesloten centrum worden vastgehouden, worden weliswaar van hun *vrijheid* beroofd, maar dat betekent niet dat de gesloten centra strafinrichtingen zijn. In een gesloten centrum mogen dan ook geen strengere regels heersen dan in een gevangenis. Het leefregime in een gesloten centrum is immers een groepsregime en geen celregime.

In werkelijkheid zijn de opvangcentra, althans de gesloten centra, door de omvang van de beperking van de individuele vrijheid echter oorden van detentie. Opsluiting in een gesloten centrum is technisch misschien wel wettig, maar mag zeker geen *alledaagse praktijk* worden. Het valt dan ook te betreuren dat, in het licht van het nagestreefd doel, niet systematisch individueel wordt onderzocht of opsluiting wel noodzakelijk en evenredig is. Bovendien bestaat er nog een ruime en momenteel onbenutte actiemarge in de tijd die verloopt tussen de betekening van het bevel om het grondgebied te verlaten, en de gedwongen tenuitvoerlegging van dat bevel.

De *duur van de opsluiting* varieert, maar de door de Dienst Vreemdelingenzaken uitgebrachte gegevens zijn onvoldoende gedetailleerd om de precieze duur van de individuele opsluiting te bepalen. Een duur van meer dan twee maanden kan in sommige gevallen niettemin afbreuk doen aan de menselijke waardigheid, met name in het licht van de detentievoorwaarden en het leefregime die in het centrum gelden.

Materiële problemen vormen een potentiële bedreiging voor de *menselijke waardigheid*. De toestand is bijzonder verontrustend in het transitcentrum 127, waar de materiële omstandigheden onaanvaardbaar zijn. Elders wordt dan weer de privacy van de bewoners geschonden, met name in de sanitaire voorzieningen — een toestand die zal aanslepen zolang de voor vrijwaring van dat recht onontbeerlijke werkzaamheden niet achter de rug zijn.

Ceci étant, il ne faudrait pas conclure que l'administration marque son accord sur toutes les recommandations du Médiateur fédéral. Tantôt, l'Office des étrangers ou la ministre de l'Intérieur n'ont pas réagi, tantôt ils ont émis des réserves sur certaines recommandations. Si les recommandations ont malgré tout été maintenues, c'est parce que les réserves émises ne portaient pas atteinte aux constatations effectuées.

Le rapport est synthétisé en plusieurs rubriques, qui parcourent les aspects essentiels du séjour en centre fermé.

Si le placement en centre fermé est une *privation de liberté*, les centres fermés ne sont cependant pas des établissements pénitentiaires. Il s'en déduit que le fonctionnement des centres fermés ne peut s'avérer plus rigoureux que celui des prisons. Le régime de vie au sein des centres est, de ce fait, un régime de groupe et non un régime cellulaire.

Dans la réalité des faits, l'ampleur des limitations apportées à la liberté individuelle transforme pourtant ces lieux d'accueil — certes, en milieu fermé — en lieux de détention. Si elle est techniquement légale, la détention en centre fermé n'apparaît pas toujours comme une *mesure de dernier ressort*. La détention ne fait pas systématiquement l'objet d'un examen individuel, quant à sa nécessité et sa proportionnalité, au regard de l'objectif poursuivi. Il subsiste par ailleurs tout un champ d'action entre la notification de l'ordre de quitter le territoire et son exécution forcée qui n'est actuellement pas exploité.

La *durée de détention* est variable, mais les données publiées par l'Office des étrangers sont insuffisamment détaillées que pour déterminer la durée exacte d'enfermement au niveau individuel. Une durée excédant deux mois est néanmoins susceptible de porter atteinte à la dignité humaine dans certains cas au regard des conditions de détention et de régime de vie dans le centre.

Des problèmes matériels constituent une menace potentielle pour la *dignité humaine*. La situation est particulièrement alarmante au centre de transit 127, où les conditions matérielles sont inacceptables. Ailleurs c'est l'intimité des occupants qui est atteinte notamment dans les espaces sanitaires, tant que les travaux indispensables à la sauvegarde de ce droit ne sont pas exécutés.

In de gesloten centra worden verschillende *categorieën van bewoners* bijeengebracht: de zogenaamde “niet-toegelaten personen”, de asielzoekers aan de grens, de asielzoekers op het grondgebied en de illegalen, onder wie ex-gedetineerden. Dat gemengd karakter zorgt voor spanningen en de werkwijze van de centra maakt het niet mogelijk op adequate wijze in te spelen op de specifieke behoeften van elk van die categorieën op het vlak van de juridische bijstand, de maatschappelijke begeleiding of de zorg.

Drie factoren verklaren de *ongelijke behandelingen*: de verstrekking van onvolledige of verkeerde informatie van de bewoners over hun rechten en plichten tijdens het verblijf in het gesloten centrum, de infrastructuur die van plaats tot plaats verschilt, met een weerslag op de uitoefening van de essentiële rechten (zoals de toegang tot de open lucht, de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer enzovoort) en de uiteenlopende praktijken die het gevolg zijn van het ontbreken van eenvormige regels (zoals de toegang tot de douches, het gsm-gebruik, de methodes inzake fouilleren enzovoort).

In 2004 werd een Klachtencommissie opgericht die kennis moet nemen van de door de bewoners van de gesloten centra aangehaalde problemen. Desondanks wordt de doeltreffende uitoefening van het klachtrecht verhinderd. De Commissie werd opgevat als een forum om de moeilijkheden waarmee de bewoners te kampen hebben snel en soepel op te lossen *en* om de werking van de centra te verbeteren. Ze schiet echter die doelstellingen voorbij door een strikte uitlegging van de ontvankelijkheid van de klacht en van het belang van de bewoner.

Tot besluit van haar betoog dankt de Ombudsvrouw alle personeelsleden van de centra, die er, dankzij hun medewerking en beschikbaarheid en ondanks hun moeilijke werkomstandigheden, mee voor hebben gezorgd dat dit onderzoek tot een goed einde kon worden gebracht.

II. — Bespreking

A. Vragen van de leden

Mevrouw Karine Lalieux (PS) is het ermee eens dat de administratieve opsluiting van een vreemdeling in een gesloten centrum als een ultiem middel moet worden beschouwd, omdat de vrijheidsberoving in een democratische Staat de uitzondering is. Bijgevolg moet de voorkeur worden gegeven aan andere maatregelen, zoals de meldingsplicht van de vreemdeling bij de lokale politie of de beperking van zijn verplaatsingen. Bijgevolg is een debat met de staatssecretaris absoluut noodzakelijk.

Différents *types de population* sont hébergés dans les centres fermés: les inadmissibles, les demandeurs d’asile “frontière”, les demandeurs d’asile “territoire” et les illégaux, parmi lesquels l’on compte des ex-détenus. Cette mixité génère des tensions et le fonctionnement des centres ne permet pas de rencontrer adéquatement les besoins spécifiques de chacune des catégories, en termes d’aide juridique, d’accompagnement social ou de soins médicaux.

Les *inégalités de traitement* observées s’expliquent par trois facteurs: l’information parcellaire ou erronée des occupants relativement à leurs droits et obligations durant le séjour en centre fermé, des différences d’infrastructure ayant un impact sur l’exercice de droits essentiels (tels l’accès à l’air libre, le respect de la vie privée, ...) et les pratiques divergentes liées à l’absence de règles uniformes (tels l’accès à la douche, l’utilisation du téléphone portable, les méthodes de fouille, ...).

En dépit de l’instauration, en 2004, d’une Commission des plaintes pour connaître des problèmes rencontrés par les occupants des centres fermés, l’exercice effectif du *droit de plainte* est empêché. Conçu pour résoudre les difficultés rencontrées par les occupants avec vélocité et souplesse, d’une part, pour améliorer le fonctionnement des centres, d’autre part, la Commission passe à côté de ces deux objectifs en faisant une interprétation rigoriste de la recevabilité de la plainte et de l’intérêt de l’occupant.

La Médiatrice clôture son exposé en remerciant tous les agents des centres qui par leur collaboration et leur disponibilité, malgré les conditions de travail difficiles, ont permis la bonne réalisation de cette investigation.

II. — Discussion

A. Questions des membres

Mme Karine Lalieux (PS) souscrit au point de vue selon lequel la détention administrative d’un étranger en centre fermé doit être considérée comme un recours ultime, la privation de liberté dans un État démocratique étant l’exception. Il convient, par conséquent, de favoriser des mesures différentes, comme le fait pour un étranger de se présenter à la police locale, ou de limiter ses déplacements. Un débat avec le secrétaire d’État s’impose dès lors.

De spreekster heeft verschillende vragen. Wat het verslag zelf betreft: heeft de hervorming van de procedure een weerslag gehad op het administratief beleid ten aanzien van de asielzoekers, hun opsluiting en de inachtneming van hun grondrechten? Wat is het standpunt van het College van Ombudsmannen over het parallelisme tussen de regels inzake opsluiting in gesloten centra en die welke in de gevangenissen gelden, overwegende dat volgens de Raad van State die eerste regels niet strenger mogen zijn dan de laatstgenoemde omdat de bewoners van de gesloten centra, behoudens uitzonderingen, geen delinquenten zijn? Moeten de voorwaarden inzake opsluiting in een gesloten centrum worden verbeterd aan de hand van een wet? Hoe evalueren de ombudsmannen het koninklijk besluit van 8 juni 2009 tot wijziging van het KB houdende vaststelling van het regime en de werkingsmaatregelen van de gesloten centra?

Volgens het verslag van de Ombudsmannen en volgens de heer Thomas Hammarberg, Mensenrechtencommissaris van de Raad van Europa, is de toegang tot een advocaat moeilijk door het ontradend optreden van bepaalde tussenpersonen. Moet er bijgevolg juridische eerstelijnsbijstand komen voor de bewoners van de gesloten centra, bijvoorbeeld door in 24-uursdiensten te voorzien? Verloopt de maatschappelijke bijstand correct? Hoe kan ook het klachtrecht worden gewaarborgd? Moet de procedure worden gewijzigd of volstaan de aanbevelingen? Kortom, zijn de voormelde problemen structureel en gemeenschappelijk aan alle centra, of zijn ze veeleer toevallig en gebonden aan welbepaalde centra? Zijn de uiteenlopende regimes tussen de centra te wijten aan de infrastructuur of is het veeleer een kwestie van leiding? Kan een algemeen model voor alle gesloten centra worden overwogen? Motiveert de Dienst Vreemdelingenzaken zijn weigering aan bepaalde aanbevelingen gevolg te geven? Volgens de spreekster zou de motivering wenselijk zijn om de transparantie te vergroten.

*
* *

De heer Filip De Man (VB) geeft toe dat men de opsluiting van kinderen, aan wie ten opzichte van de wet niets te verwijten valt, weliswaar kan afkeuren uit een moreel oogpunt, maar feit is dat ze kunnen verdwijnen als ze niet in een gesloten centrum verblijven. Wellicht bestaan er procedures om dat te voorkomen, maar het feit dat sommige buitenlandse bewoners, die in individuele huizen verblijven, ontsnappen, bewijst dat die procedures ontoereikend zijn. Wat is daarover het standpunt van het College van ombudsmannen? Voorts is de spreker gekant tegen de in dit verslag vervatte verwerping van de detentiemaatregelen die onbepert

L'oratrice formule plusieurs questions. Quant au rapport lui-même, la réforme de la procédure d'asile a-t-elle eu un impact sur la politique administrative à l'égard des demandeurs d'asile, leur enfermement et le respect de leurs droits fondamentaux? Quel est l'avis du Collège des Médiateurs sur le parallélisme entre les règles de détention en centre fermé et les règles en vigueur dans les prisons, le Conseil d'État affirmant que celles-là ne peuvent être plus strictes que celles-ci, les occupants des centres fermés n'étant pas, sauf exception, des délinquants? Faut-il améliorer, par une loi, les conditions de détention en centre fermé? Comment les médiateurs évaluent-ils l'arrêté royal du 8 juin 2009 modifiant le régime et les règles de fonctionnement des centres fermés?

Le rapport des Médiateurs et le Commissaire aux droits de l'homme du Conseil de l'Europe, M. Thomas Hammarberg, jugent difficile l'accès à un avocat, en raison de l'intervention dissuasive de certains intermédiaires. Doit-on, en conséquence, instituer une aide juridique de première ligne pour les occupants des centres fermés, en prévoyant, par exemple, des permanences? L'assistance sociale est-elle correcte? Comment assurer, aussi, le droit de plainte? Faut-il modifier la procédure, ou les recommandations suffisent-elles? En somme, les problèmes évoqués, sont-ils structurels, communs à tous les centres, ou sont-ils plutôt conjoncturels, liés à certains centres particuliers? Les différences de régime constatées entre les centres, sont-elles dues à l'infrastructure, ou serait-ce plutôt une question de direction? Un modèle global pour tous les centres fermés est-il envisageable? L'Office des étrangers motive-t-il son refus de suivre certaines recommandations? Il lui paraît que la motivation serait souhaitable pour améliorer la transparence.

*
* *

M. Filip De Man (VB) reconnaît que si l'on réproche moralement la détention d'enfants, irréprochables au regard de la loi, le fait, pour eux, de ne pas se trouver en centre fermé peut entraîner leur disparition. Sans doute existe-t-il des procédures pour éviter cela, mais la fuite de certains étrangers occupants des maisons individuelles prouve cependant qu'elles sont insatisfaisantes. Quel est l'avis du Collège des Médiateurs à cet égard? L'orateur s'oppose, par ailleurs, à la condamnation publiée, dans le rapport, des mesures de détention ayant une portée illimitée dans le temps. Pourquoi la limiter à deux mois, dès lors que certaines détentions

zijn in de tijd. Waarom de opsluiting beperken tot twee maanden, als sommige opsluitingen aan de vreemdelingen zelf te wijten zijn, als ze misdrijven hebben gepleegd of als ze weigeren samen te werken met de administratieve diensten?

*
* *

Mevrouw Zoé Genot (Ecolo-Groen!) waardeert de soms besliste toon van het onderzoeksverslag, dat gevraagd werd naar aanleiding van de opmerkingen die door de ngo's werden gemaakt en van de aanklachten van de bewakers van het Centrum voor illegalen van Vottem over de detentievoorwaarden, in het bijzonder voor mensen met psychiatrische stoornissen.

Hoe kan men verantwoorden dat mensen die geen enkele misdaad of wanbedrijf hebben gepleegd in een gesloten centrum verblijven, onder een regime dat soms strenger is dan in de gevangenissen, terwijl de hechtenis en de opsluiting strafrechtelijke straffen zijn? De vereiste van minimumstandaarden voor de bewoners van de gesloten centra, door een verwijzing naar de gevangenisnormen, is veel te zwak, aangezien die bewoners zeer vaak asielsezoekers zijn, die de wet naleven en die wachten op een antwoord van de overheid. Heeft het College van ombudsmannen getuigenissen dat asielsezoekers kalmeermiddelen krijgen toegediend via inspuiting? Hoe rechtvaardigt de Dienst Vreemdelingenzaken de beperkingen inzake de toegang van de ngo's tot de gesloten centra? Hebben de ombudsmannen ongestoord gesprekken kunnen voeren met de werknemers van de centra, of hebben de directeurs voor de contacten gezorgd?

*
* *

Mevrouw Leen Dierick (CD&V) betreurt dat het rapport eigenlijk niet zo'n fraai beeld schetst van de gesloten centra. Bij het lezen ervan kunnen grote vraagtekens geplaatst worden bij de bevindingen van de Ombudsman en in het bijzonder van bepaalde aanbevelingen.

De spreekster erkent dat het verblijf in de gesloten centra geen pretje is. Of het nu gaat over alleenstaanden of gezinnen, al dan niet met kinderen. Het is voor velen de laatste stap in hun asielprocedure die onherroepelijk eindigt in de terugkeer naar het land van herkomst. Dat op zich is reeds een zware beproeving. Het betekent in vele gevallen het falen van een onderneming waarbij deze mensen waarschijnlijk al hun hoop op hadden gesteld om een ander, beter leven uit te bouwen.

sont imputables aux étrangers eux-mêmes, lorsqu'ils ont commis des infractions, ou qu'ils refusent de coopérer avec l'administration?

*
* *

Mme Zoé Genot (Ecolo-Groen!) apprécie le ton, parfois tranché, du rapport d'investigation, qui intervient à la suite des observations faites par les organisations non gouvernementales et les dénonciations, par les gardiens du Centre pour illégaux de Vottem, des conditions de détention, spécialement des personnes souffrant de troubles psychiatriques.

Comment justifier le fait que des personnes n'ayant commis aucun crime ni délit vivent en centre fermé, sous un régime plus sévère, parfois, qu'en prison, alors que la détention et la réclusion sont des peines applicables en vertu du droit pénal? L'exigence de standards minimums pour les occupants des centres fermés, en référant aux normes carcérales, est bien trop faible, puisque ces occupants sont, très souvent, des demandeurs d'asile respectueux du droit, qui attendent une réponse de la part des autorités. Le Collège des médiateurs possède-t-il de témoignages selon lesquels les demandeurs d'asile sont calmés moyennant l'administration de piqûres? Comment l'Office des étrangers légitime-t-il les restrictions en matière d'accès des ONG aux centres fermés? Les médiateurs ont-ils pu s'entretenir librement avec les travailleurs des centres, ou sont-ce les directeurs qui ont assuré les contacts?

*
* *

Mme Leen Dierick (CD&V) déplore que le rapport ne dresse pas, en fait, un tableau tellement reluisant des centres fermés. La lecture de ce rapport soulève d'importantes questions à propos des constatations du Médiateur et en particulier de certaines recommandations.

L'intervenante reconnaît que le séjour en centre fermé n'est pas une partie de plaisir, qu'il s'agisse d'isolés ou de familles, avec ou sans enfants. Pour beaucoup de personnes, il s'agit de la dernière démarche de leur procédure d'asile qui s'achève irrévocablement par le retour au pays d'origine. En soi, c'est déjà une lourde épreuve qui signifie, dans de nombreux cas, l'échec d'une entreprise dans laquelle ces personnes avaient probablement mis tout leur espoir de construire une autre vie, meilleure.

In verband met de doelstelling van de vreemdelingenwet voert de spreekster aan dat de wetgever nog steeds van mening is dat de toegang en het verblijf in België voor vreemdelingen aan bepaalde regels onderworpen is. Het gebruik van de gesloten centra is in die wet opgenomen en doet zich voor als laatste middel in het geheel van het uitwijzingsbeleid of als eerste buffer bij het betreden van het grondgebied. Een van de weinige buitengrenzen is nu eenmaal de luchthaven van Zaventem. In de meeste andere gevallen zal de vreemdeling het land betreden via een andere EU-lidstaat en is dus de Dublin-conventie van toepassing.

Hoewel de infrastructuur van de centra en de omkadering wellicht voor kritiek vatbaar is, staan de doelstelling en de noodzaak van gesloten centra buiten discussie. Wat de gezinnen met kinderen betreft, moet de detentie in gesloten centra zoveel mogelijk beperkt worden. Ondertussen werden enkele woningen in gebruik genomen, die als alternatief moeten dienen bij de opvang in gesloten centra. Het is wenselijk eerst na te gaan wat de exacte bevindingen zijn van het gebruik van deze woningen, vooraleer een oordeel te vellen. Maakt de terbeschikkingstelling van die woningen nog steeds een effectief uitwijzingsbeleid mogelijk? Zijn er gevallen waarbij deze gezinnen met kinderen alsnog verdwijnen voor hun uitwijzing, of is de mogelijkheid van uitwijzing in deze gevallen onveranderd in vergelijking met de gesloten centra?

De spreekster geeft te kennen, dat het opnemen van een totaal verbod in de vreemdelingenwet, zoals de federale Ombudsman aanbeveelt, een stap te ver is. De opvang van gezinnen met kinderen moet vermeden worden, maar in de praktijk zal men altijd moeten kunnen terugvallen op die noodoplossing. In dergelijke noodgevallen moet de opvang van minderjarige kinderen wel met de grootste zorg gebeuren en moet voorzien worden in de nodige omkadering. Bovendien — en dit geldt in principe voor alle gevallen van opname in een gesloten centrum — moet het vasthouden van deze mensen beperkt zijn in de tijd.

Dit brengt de spreekster bij een volgende opmerking van de ombudsman, namelijk de duur van de detentie. De termijn van detentie is nu reeds in de wet beperkt en die termijn moet zo kort mogelijk zijn. De kwalijke praktijken waarbij uitgewezen asielzoekers het mogelijke en onmogelijke doen om effectief ook niet uitgewezen te worden zijn echter een realiteit. Dat geldt ook voor de gezinnen met kinderen. Dat deze mensen dus lange tijd in gesloten centra verblijven, is in dergelijke gevallen aan hun eigen onverzettelijkheid te wijten. De overheid kan niet als schuldige aangewezen worden en daarvoor moet ook begrip opgebracht worden vanuit de publieke

En ce qui concerne l'objectif de la loi sur les étrangers, l'intervenante souligne que le législateur estime toujours que l'entrée et le séjour des étrangers en Belgique sont soumis à certaines règles. Le recours aux centres fermés est inscrit dans cette loi et se présente comme l'ultime moyen de l'ensemble de la politique d'expulsion et comme le premier dispositif tampon lors de l'entrée sur le territoire. L'aéroport de Zaventem constitue une des rares frontières extérieures. Dans la plupart des autres cas, l'étranger entrera dans le pays par le biais d'un autre État membre de l'Union européenne, et la convention de Dublin sera, par conséquent, applicable.

Bien que l'infrastructure et l'encadrement des centres soient sans doute critiquables, l'objectif poursuivi et la nécessité des centres fermés ne peuvent être mis en question. En ce qui concerne les familles avec enfants, la détention dans les centres fermés doit être limitée autant que possible. Entre-temps, quelques maisons ont été mises à disposition pour faire office de solution de rechange à l'accueil en centre fermé. Il serait souhaitable d'examiner en premier lieu les constatations exactes tirées de la mise à disposition de ces maisons, avant de porter un jugement. La mise à disposition de ces maisons permet-elle encore une politique d'expulsion efficace? Y a-t-il des cas où ces familles avec enfants disparaissent encore avant leur expulsion, ou la possibilité d'expulsion, dans ces cas, est-elle inchangée, en comparaison avec l'accueil en centres fermés?

L'intervenante indique qu'il serait excessif d'inscrire une interdiction totale dans la loi sur les étrangers, comme le recommande le Médiateur fédéral. Il faut éviter d'accueillir des familles avec enfants, mais dans la pratique, il faudra toujours pouvoir recourir à cette solution d'urgence. Dans de telles situations d'urgence, l'accueil des enfants mineurs doit se faire avec le plus grand soin et doit être assorti de l'encadrement nécessaire. En outre — et cela vaut en principe pour tous les séjours dans un centre fermé —, la détention de ces personnes doit être limitée dans le temps.

L'intervenante en vient ainsi à l'observation suivante du médiateur, à savoir la durée de la détention. Actuellement, le délai de détention est déjà prévu dans la loi et ce délai doit être aussi court que possible. Les agissements des demandeurs d'asile déboutés, qui font tout et n'importe quoi pour ne pas être effectivement refoulés, sont cependant une réalité. Cela vaut également pour les familles avec enfants. Le fait que ces personnes séjournent donc longtemps dans des centres fermés est le résultat de leur propre acharnement. Les pouvoirs publics ne peuvent pas être tenus pour responsables et l'opinion publique doit le comprendre. L'intervenante

opinie. De spreekster betreurt dat dit aspect in vele tussenkomsten te weinig of zelfs niet aan bod komt.

Wat de materiële omkadering betreft van de opvangcentra, moet gewezen worden op de bouw van een nieuw centrum in de omgeving van de luchthaven. De opmerkingen van de ombudsman ten aanzien van transitcentrum 127 zijn ongetwijfeld terecht, maar het college dient toch enig geduld aan de dag te leggen. De overheid levert momenteel reeds zware inspanningen om een nieuw en meer aangepast centrum te bouwen. De actiegroepen, die tegen elke vorm van gesloten centra zijn en die de bouw van deze nieuwe centra ook met alle mogelijke middelen — zelfs illegale en verwerpelijke methodes — bestrijden, zoals ook blijkt uit recente acties tegen Besix, het bedrijf dat het centrum bouwt, moeten zich bewust zijn van het feit dat de vreemdelingenwet een juridische realiteit is.

Met betrekking tot het regime van de leefregels uit het rapport van de ombudsmannen heel wat kritiek. De spreekster vindt het normaal, dat een centrum waar diverse mensen samenleven, ook onderworpen zou zijn aan bepaalde regels. Dat dit afgespiegeld wordt als een soort gevangenisregime, is echter zeer verregaand. Elke vorm van gemeenschapsleven moet immers gepaard gaan met het respecteren van bepaalde regels. Het zou in deze niet misstaan om inderdaad de getuigenissen van het personeel eens te aanhoren. Het is onmiskenbaar dat deze mensen in de meest moeilijke omstandigheden het voor de bewoners van de centra zo goed een menselijk mogelijk proberen te maken. Dit is een aspect dat helemaal niet aan bod komt in het verslag. Zij verdienen respect.

De conclusie van het rapport bevat een aantal heel interessante aanbevelingen, die betrekking hebben op de verbetering van de leefomstandigheden in de gesloten centra. Sommige punten schijnen de spreekster weliswaar onuitvoerbaar, al was het alleen al maar omdat de budgettaire kostprijs onbetaalbaar zou zijn. Zij vraagt vooral oog voor de doelstelling van de centra te hebben, namelijk een laatste stap in de uitvoering van een administratieve beslissing, of een eerste filter in het geheel van een evenwichtig asiel- en migratiebeleid. Zij herinnert eraan dat men er steeds van moet uitgaan, dat dergelijke maatregel enkel uitzonderlijk en beperkt in de tijd moet zijn. Maar tevens dat ook de betrokken vreemdeling zelf ook een bepalende factor is in de duurtijd van zijn detentie in een gesloten centrum.

regrette que cet aspect ne soit guère abordé, ou qu'il soit même passé sous silence, dans de nombreuses interventions.

En ce qui concerne l'encadrement matériel des centres d'accueil, il y a lieu de signaler la construction d'un nouveau bâtiment aux abords de l'aéroport. Les observations du médiateur à propos du centre de transit 127 sont sans nul doute pertinentes, mais le collège doit tout de même faire preuve d'un peu de patience. Actuellement, les pouvoirs publics font déjà des efforts considérables pour construire un centre neuf et plus adapté. Les groupes d'action, qui sont opposés à toute forme de centre fermé et qui combattent également la construction de ces nouveaux centres par tous les moyens possibles — même à l'aide de méthodes illégales et condamnables —, comme l'attestent également de récentes actions menées à l'encontre de Besix, l'entreprise qui construit le centre, doivent être conscients du fait que la loi sur les étrangers est une réalité juridique.

En ce qui concerne le régime relatif aux règles de vie, le rapport des médiateurs émet de nombreuses critiques. L'intervenante considère qu'il est normal qu'un centre où cohabitent de nombreuses personnes d'horizons divers soit également soumis à certaines règles. Apparenter ce régime à un régime carcéral est toutefois bien excessif. En effet, toute forme de vie en communauté doit supposer le respect de certaines règles. Il serait effectivement opportun d'entendre, en l'espèce, les témoignages du personnel. Il est indéniable que celui-ci s'efforce, dans les conditions les plus difficiles, de permettre, aux occupants des centres, de vivre dans les conditions les meilleures et les plus humaines possibles. C'est un aspect qui n'apparaît nulle part dans le rapport. Or, ces travailleurs méritent le respect.

La conclusion du rapport contient une série de recommandations particulièrement intéressantes concernant l'amélioration des conditions de vie dans les centres fermés. Certes, certains points paraissent irréalisables à l'intervenante, ne fût-ce que parce le coût budgétaire serait financièrement intenable. Elle demande que l'on soit particulièrement attentif à la finalité des centres, qui est de constituer une dernière étape dans l'exécution d'une décision administrative, ou un premier filtre dans le cadre d'une politique globale et équilibrée en matière d'asile et d'immigration. Elle rappelle que l'on doit toujours partir du principe que pareille mesure ne peut être qu'exceptionnelle et limitée dans le temps, mais aussi que l'étranger concerné constitue lui-même également un facteur décisif dans la durée de sa détention en centre fermé.

*
* *

Mevrouw Tinne Van der Straeten (Ecolo-Groen!) vindt dat de opmerkingen van het College van federale ombudsmannen steek houden. Kennelijk is het geen pretje in een gesloten centrum te worden vastgehouden. Wat wordt met die gesloten centra eigenlijk beoogd? Worden we geacht het bestaan ervan te tolereren, zeker als men bedenkt dat de ombudsmannen eraan hebben herinnerd dat opsluiting in alle omstandigheden een uitzonderlijke maatregel moet blijven? Hoewel die oplossing een meerderheid kan wegdragen, ligt de praktische toepassing ervan niet voor de hand. Wat bedoelt men overigens met een “uiterst dringende maatregel”? Kunnen de ombudsmannen uitleggen hoe dat begrip het best in juridische en technische begrippen kan worden omgezet? Is er nood aan een wet die opsluiting in het algemeen verbiedt? Dat bepaalde leden weigeren die gesloten centra als gevangenen te omschrijven, verandert niets aan de realiteit: voor de betrokkenen gaat het wel degelijk om gevangenen, want zij zijn manifest van hun vrijheid beroofd en worden aan een strikt regime onderworpen. Zijn die leefregels het gevolg van de infrastructuur van die centra, of van de manier waarop ze worden beheerd? Welke verbeteringen zijn nodig? Hoe kan men garanderen dat de betrokkenen daadwerkelijk hun klachtrecht kunnen uitoefenen? De spreker maant de leden aan het nodige te doen opdat dit onderzoeksverslag geen dode letter blijft.

*
* *

Mevrouw Dalila Douifi (sp.a) vindt het verslag opmerkelijk objectief en ziet het als een nuttig werkinstrument voor de wetgever bij het zoeken naar een oplossing voor de problemen van de gesloten centra. Hoewel de opsluiting in een gesloten centrum deel uitmaakt van de gedwongen repatriëring, behoort te worden nagedacht over middelen om de vrijwillige terugkeer aan te moedigen. Wat beveelt het College van de federale ombudsmannen in dat verband aan? Als duidelijk wordt hoe de vrijwillige terugkeer kan worden gestimuleerd, wordt het niet alleen mogelijk de criteria voor een gedwongen repatriëring te herzien, maar ook die gedwongen repatriëringen zelf bij te sturen. De spreker staat sceptisch tegenover de doeltreffendheid van gedwongen repatriëringen buiten de context van de gesloten centra. Hoe denken de ombudsmannen dat, in het licht van een aanstaande repatriëring, de leefomstandigheden van gezinnen met kinderen moeten worden georganiseerd, als men bedenkt hoe zwaar de detentie psychisch en medisch weegt? Aan welke maatregelen is het dringendst behoefte op het stuk van

*
* *

Mme Tinne Van der Straeten (Ecolo-Groen!) considère pertinentes les remarques du Collège des médiateurs, la détention en centre fermé n'étant visiblement pas une partie de plaisir. Quelle est la finalité des centres fermés? Sommes-nous censés en tolérer l'existence, vu le rappel du fait, par les médiateurs, que la détention doit demeurer, en toute circonstance, une mesure extrême? Bien qu'une majorité puisse en convenir, la transposition dans la pratique n'est pas aisée. En effet, que signifie la notion de “mesure extrême”? Les médiateurs pourraient-ils expliquer quelle serait la meilleure façon de traduire cette notion en termes juridiques et techniques? Faudrait-il prévoir une loi qui interdise la détention de manière générale? Que certains membres refusent de qualifier les centres fermés de prison ne change rien à la réalité: ce sont, sans conteste, des prisons pour leurs occupants, manifestement privés de liberté et soumis à un régime contraignant. Les règles de vie résultent-elles de l'infrastructure des centres, ou des modalités de gestion? Quelles seraient les améliorations qui s'imposent? Comment pourrait-on assurer l'effectivité du droit de plainte? L'oratrice appelle les membres à prendre des mesures, pour que le rapport ne reste pas lettre morte.

*
* *

Mme Dalila Douifi (sp.a) pense que le rapport, remarquablement objectif, peut utilement servir comme instrument de travail aux mains du législateur, afin de résoudre les problèmes des centres fermés. Quoique la détention participe du rapatriement forcé, l'examen des moyens d'encourager le rapatriement volontaire mérite néanmoins réflexion. Quelles sont les recommandations que préconise le Collège des médiateurs à cet égard? En sachant comment stimuler le rapatriement volontaire, la grille de lecture des conditions du rapatriement forcé sera non seulement modifiée, le rapatriement forcé lui-même pourra être corrigé. L'oratrice exprime son scepticisme quant à l'efficacité des rapatriements forcés en dehors des centres fermés. Selon les médiateurs, comment les conditions de vie des familles avec enfants, à l'égard desquels la détention s'avère néfaste d'un point de vue psychique et médical, devraient-elles être organisées, attendu que le rapatriement est imminent? Quant à la qualité de l'assistance sociale et l'aide juridique, quelles seraient les mesures les plus urgentes à prendre? Il semble qu'un investissement supplémentaire

de kwaliteit van de sociale bijstand en de rechtshulp? Een bijkomende investering op dat vlak lijkt wenselijk. Zo zou de administratie uitleg kunnen verschaffen over de detentieomstandigheden in de gesloten centra of de betrokkenen kunnen voorbereiden op hun repatriëring opdat zij zich ernaar schikken, maar ook door hen perspectieven te bieden in hun land van herkomst.

B. Antwoorden van de federale Ombudsmannen

De heer Guido Schuermans licht toe dat de ombudsmannen optreden als een college, wat betekent dat beiden spreken uit naam van de instelling. De ombudsmannen zijn benoemd door de Kamer van volksvertegenwoordigers, die hen ook de onderzoeksbevoegdheid heeft toegekend die tot het voorliggende verslag heeft geleid. Ze handelen in alle neutraliteit en onafhankelijkheid. Het is dan ook niet de taak van de ombudsmannen een of ander politiek standpunt in te nemen of te verdedigen. Als de wetgever beslist de mensen zonder papieren op te sluiten met het oog op hun repatriëring, dan kan de federale Ombudsman die keuze niet ter discussie stellen. Hun verslag geeft alleen weer hoe de gesloten centra werken, maar analyseert niet de politieke gevolgen van het bestaan van dergelijke centra.

Mevrouw Catherine De Bruecker antwoordt op de verschillende vragen. Heeft de hervorming van de asielprocedure een impact op de gang van zaken in de centra? Uit het onderzoek blijkt dat het zogenaamde "beroep bij uiterst dringende noodzakelijkheid" bij de Raad van Vreemdelingenbetwistingen zeer moeilijk te organiseren viel, zowel door de aanbieders van rechtshulp als door de directies van de centra, die zo spoedig mogelijk een advocaat moeten aanwijzen. Dat kwam doordat de termijn om beroep aan te tekenen zeer kort was, te weten binnen 24 uur na de betekening. Sindsdien werd de wet echter aangepast, zodat de termijn nu vijf dagen bedraagt (zonder dat hij korter mag zijn dan drie werkdagen).

Inzake de vergelijking tussen de detentievoorwaarden in een gevangenis en in een gesloten centrum vindt de federale ombudsvrouw geenszins dat beide regelingen onderling inwisselbaar zijn, maar stelt ze wél dat de regels ten aanzien van de gevangenen een minimumstandaard vormen waaraan de gesloten centra hoe dan ook moeten voldoen, zoniet schenden zij de elementaire voorschriften. Het in de gesloten centra toegepaste groepsregime toont duidelijk aan dat het de bedoeling is de gesloten centra te onderscheiden van de gevangenen. Desalniettemin zijn de door de directies van die centra genomen veiligheidsmaatregelen zo drastisch dat

dans ce domaine soit souhaitable. L'administration pourrait ainsi fournir une explication relative aux conditions de détention en centre fermé, ou dispenser une préparation au rapatriement, afin de faciliter l'acceptation des faits par les personnes concernées, mais aussi de leur offrir des perspectives dans le pays d'origine.

B. Réponses des Médiateurs fédéraux

M. Guido Schuermans souligne que les médiateurs agissent collégialement, ce qui signifie que chacun s'exprime au nom de l'institution. Nommés par la Chambre des représentants dont ils tiennent leurs compétences d'investigation, comme celles ayant abouti à la production du rapport sous examen, ils agissent dans le respect de la neutralité et de l'indépendance. Par voie de conséquence, il n'appartient pas aux médiateurs d'adopter ou de défendre tel ou tel point de vue politique. Dès lors que le législateur décide d'enfermer les sans-papiers en vue du rapatriement, le Médiateur fédéral ne saurait remettre en question ce choix. Le rapport décrit uniquement le fonctionnement des centres fermés, mais ne soumet pas à la critique les implications politiques de leur existence.

Mme Catherine De Bruecker répond aux différentes questions. La réforme de la procédure d'asile a-t-elle eu un impact sur la vie dans les centres? L'enquête démontre que l'organisation du recours en extrême urgence auprès du Conseil de Contentieux des étrangers était très difficile, à la fois pour les responsables de l'aide juridique et pour les directions des centres amenés à désigner un avocat en temps utile, dans la mesure où le délai pour introduire le recours était très bref (dans les 24 heures de la notification). La loi a toutefois été modifiée depuis (dans les cinq jours, sans que ce délai puisse être inférieur à trois jours ouvrables).

Relativement à la comparaison des conditions de détention en milieu carcéral et dans les centres fermés, la médiatrice fédérale, loin de soutenir la reproduction d'un système à l'autre, affirme que les règles en vigueur dans les prisons correspondent à un standard minimum que les centres fermés ne peuvent ignorer sans enfreindre les normes les plus élémentaires. Le régime de groupe existant dans les centres fermés illustre à suffisance la volonté de distinguer les centres fermés des prisons. Néanmoins, les mesures sécuritaires prises par les directions des centres sont à ce point intrusives, qu'elles limitent les droits fondamentaux des occupants, alors

zij de grondrechten van de bewoners beknotten, terwijl het helemaal niet gaat om een strafdetentie, maar om een administratieve vasthouding in afwachting van een uitzetting uit het land.

Op de vraag of de toestand in de centra het gevolg is van de infrastructuur of het beheer van die centra luidt het antwoord dat beide aspecten verweven zijn. Zo komt het centrum voor illegalen te Merksplas uit het onderzoek naar voren als het centrum waar de gevangenis-sfeer het sterkst heerst, wat niet hoeft te verwonderen als men weet dat de gebouwen vroeger dienst deden als strafinrichting.

De federale ombudsvrouw stipt aan dat, zo de materiële omstandigheden het beheer beïnvloeden, men ondanks alles moet pogen een beheer uit te stippelen dat los staat van een gevangenisregime. Tezelfdertijd bestaan er regels die niet door de infrastructuur worden bepaald. Waarom kan men dan niet wat meer soepelheid aan de dag leggen? Vanzelfsprekend impliceert de voorkoming van ontsnappingen uiterst zware veiligheidsmaatregelen, maar dat mag de beheersinstanties er niet van weerhouden na te gaan of de opgelegde beperkingen evenredig zijn met de aantasting van het recht van de bewoners van hun gesloten centrum.

De heer Guido Schuermans voegt daaraan toe dat het centrum voor illegalen van Brugge, net als Merksplas, in een voormalige gevangenis is gehuisvest. Zelfs de nieuwe gebouwen van het repatriëringscentrum 127 bis en van het centrum voor illegalen van Vottem werden opgericht volgens het stramien van de strafinstellingen, dat wil zeggen naar het in België gangbare model-Ducpétiaux. Die gang van zaken roept de volgende vragen op: hebben de gesloten centra tot doel ontsnappingen te voorkomen of worden ze geacht de bewoners voor te bereiden op hun terugkeer naar hun land van herkomst? In het transitcentrum 127, dat zich profileert als het meest open centrum en dus het minst als een gevangenis, gelden ook aanvaardbaardere voorschriften en doen zich minder ontsnappingen voor. Een genuanceerde kijk is dus onontbeerlijk. De regels die gelden voor de gevangenen kunnen niet zonder meer toegepast worden in de gesloten centra, maar de basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden (*Belgisch Staatsblad* van 1 februari 2005) moet wel worden gezien als een minimumbasis wat de rechten van de bewoners van de gesloten centra betreft. Zij worden geacht méér vrijheid te genieten dan mensen die tot een gevangenisstraf werden veroordeeld.

Mevrouw Catherine De Bruecker stelt vast dat de toegang tot rechtshulp moet worden gewaarborgd door een eerstelijnspermanentie, zoals bepaald bij de wet

qu'il ne s'agit pas d'une détention punitive, mais d'une détention administrative anticipative de l'éloignement.

Au sujet de la question de savoir si la réalité sur le terrain résulte de l'infrastructure ou de la gestion des centres, il faut considérer que les deux aspects sont interdépendants. Ainsi, le centre pour illégaux à Merksplas se révèle comme étant le centre fermé le plus imprégné de l'ambiance carcérale, ce qui ne doit pas surprendre, si l'on veut bien se souvenir qu'il s'agit d'une ancienne prison.

La médiatrice fédérale indique que si le mode de gestion est influencé par le lieu, il faudrait pourtant essayer d'imaginer des politiques qui s'affranchissent du modèle de la prison. En même temps, il existe des règles qui ne sont pas dictées par l'infrastructure. Pourquoi ne pas tolérer plus de souplesse? La lutte contre les évasions entraîne un régime de sécurité extrêmement lourd, or cela ne dispense pas les autorités d'apprécier si les contraintes sont proportionnelles aux atteintes aux droits des occupants.

M. Guido Schuermans ajoute que, tout comme celui à Merksplas, le centre pour illégaux à Bruges est une ancienne prison. Même les nouveaux bâtiments du centre de rapatriement 127 bis et du centre pour illégaux de Vottem ont été érigés selon les principes propres aux établissements pénitentiaires, conformément au modèle "Ducpétiaux" qui prévaut en Belgique. Cette situation appelle les questions suivantes: les centres fermés ont-ils pour mission d'éviter les évasions, ou sont-ils censés préparer les occupants à leur retour dans leur pays? Le centre de transit 127, qui se présente comme le lieu à la fois le plus ouvert et le moins caractérisé par un régime de prison, connaît des règles de vie davantage acceptables et compte moins d'évasions. Il convient donc de nuancer le propos. Si les règles applicables aux prisons ne savent régir les centres fermés *ipso facto*, la loi de principes concernant l'administration pénitentiaire ainsi que le statut juridique des détenus (loi du 12 janvier 2005, *Moniteur Belge*, 1er février 2005) doit cependant être considérée comme le socle minimum de droits reconnus aux occupants des centres fermés, lesquels occupants sont supposés jouir de plus de libertés que les personnes condamnées à une peine de prison.

Mme Catherine De Bruecker constate que l'accès à l'aide juridique doit être garanti par une permanence de première ligne telle que prévu par la loi du 23 novembre

van 23 november 1998. Momenteel wordt uitsluitend de juridische hulp op tweedelijnsniveau gewaarborgd, wat concreet neerkomt op de aanwijzing van een advocaat voor de procedure. Juridische informatie wordt op dit ogenblik verstrekt door een maatschappelijk werker die een basisopleiding heeft gevolgd met betrekking tot de asielprocedure en de vreemdelingenwet.

Dat heeft tot gevolg dat de informatie die de bewoners van de gesloten centra verkrijgen als zij andere juridische problemen het hoofd moeten bieden, niet zo betrouwbaar is. Die categorie van personen moet evenwel onverkort toegang krijgen tot de juridische eerstelijnsbijstand. Als bevoegde personen een antwoord mogen geven op de juridische vragen van de bewoners over hun situatie, zowel in België als in het land van terugkeer, zal het verblijf in de gesloten centra draaglijker worden.

Wat de sociale begeleiding betreft, kan de maatschappelijk assistent het vertrouwen van de bewoner niet winnen als de nadruk wordt gelegd op zijn taak van "terugkeerfunctionaris". In plaats van de betrokkene ervan te overtuigen dat hij moet terugkeren, zou de maatschappelijk assistent zijn terugkeer moeten voorbereiden en hem een perspectief op een betere toekomst bieden. De spreekster pleit niet voor de afschaffing van de functie van "terugkeerfunctionaris", die weliswaar zijn rol te spelen heeft in een gesloten centrum, maar zij verdedigt de noodzaak om die verschillende functies van elkaar los te koppelen. Voorts merkt zij op dat de vaak heel lange termijn tussen de betekening van het bevel om het grondgebied te verlaten en de effectieve repatriëring uiteraard weerstand wekt bij de betrokkenen, die niet begrijpen wat hen overkomt nadat zij twee à drie jaar in vrijheid hebben geleefd. De repatriëring wordt hoe dan ook als een mislukking gezien.

De heer Guido Schuermans snijdt vervolgens het klachtrecht aan in twee punten.

Dat recht wordt in de eerste plaats voorgesteld als een beroep bij een onafhankelijk orgaan, terwijl uit de feiten blijkt dat dit maar deels waar is, aangezien de FOD Binnenlandse Zaken deelneemt aan het onderzoek van de klachten. De aanwezigheid van magistraten in de Klachtencommissie strekt ertoe een blijk van onafhankelijkheid te waarborgen, maar er heeft tegelijkertijd een ambtenaar zitting die de voorzitter van het directiecomité van de FOD Binnenlandse Zaken vertegenwoordigt.

In de tweede plaats kijkt de Klachtencommissie zich niet naar behoren van haar taak, telkens als zij oordeelt dat de klager geen belang meer heeft, als hij niet meer in het gesloten centrum verblijft. In tegenstelling tot de

1998. Pour l'instant, seule l'aide juridique de deuxième ligne, c'est-à-dire la désignation d'un avocat pour la procédure, est garantie. L'information juridique est actuellement assurée par un assistant social possédant une formation de base relative à la procédure d'asile et la loi sur les étrangers.

Il s'ensuit que les informations, obtenues par les occupants des centres fermés confrontés à d'autres problèmes juridiques, ne sont pas toujours fiables. Pourtant, rien ne permet de priver cette catégorie de personnes de l'accès à l'aide juridique de première ligne. Si des intervenants peuvent répondre aux questions juridiques des occupants, tant sur leur situation en Belgique que dans le pays de retour, le séjour dans les centres deviendra sur leur situation plus supportable.

Quant à l'accompagnement social, l'assistant social ne peut gagner la confiance de l'occupant, si l'accent est mis sur sa mission de "fonctionnaire de retour". Au lieu de convaincre l'intéressé d'accepter de partir, l'assistant social devrait préparer son retour dans une perspective positive. L'oratrice ne plaide pas pour la suppression du "fonctionnaire de retour", qui a un rôle à jouer dans un centre fermé, mais elle défend la nécessité de dissocier ces différentes fonctions. Par ailleurs, elle fait observer que le délai parfois très long entre la notification de l'ordre de quitter le territoire et le rapatriement effectif appelle, naturellement, des résistances chez les personnes en voie de rapatriement, qui ne comprennent pas ce qui leur arrive lorsqu'elles sont enfermées, après avoir vécu pendant deux ou trois ans en liberté. En tout état de cause, le rapatriement est perçu comme un échec.

M. Guido Schuermans aborde, ensuite, le droit de plainte en deux points.

Premièrement, ce droit est présenté comme un recours auprès d'un organe indépendant, alors que les faits prouvent que ce n'est vrai qu'en partie, vu que le SPF Intérieur participe à l'examen des plaintes. La présence de magistrats dans la Commission des plaintes tend à assurer une apparence d'indépendance, mais en même temps, un fonctionnaire représentant la présidente du Comité de direction du SPF Intérieur y siège.

Deuxièmement, la Commission des plaintes s'acquitte de sa mission avec beaucoup de légèreté, chaque fois qu'elle estime que le plaignant n'a plus d'intérêt, lorsqu'il ne séjourne plus dans le centre. Or, à la

Raad van State is de Klachtencommissie immers geen administratief rechtscollege. Het is onaanvaardbaar dat een dergelijke commissie aan haar voorgelegde klachten weigert ten gronde te onderzoeken, ongeacht of de betrokkene al dan niet verwijderd is. Daar komt bij dat er vóór het klachtenonderzoek ten gronde een poging tot verzoening plaatsheeft, wat een belangrijk filter is. Volgens de administratie hebben de verzoeningspogingen veel succes, maar de federale Ombudsman weet in het geheel niet wat achter die bewering schuil gaat; de omstandigheden en de resultaten van de verzoeningspoging immers nooit op papier gezet, wat een duidelijk gebrek aan transparantie is. De huidige procedure boezemt bij de betrokkenen vrees en wantrouwen in, terwijl zij het gevoel zouden moeten hebben ernstig te worden genomen. De noodzakelijke verbeteringen vergen weinig juridische maatregelen, tenzij enkele heldere instructies voor de Klachtencommissie die in een reglement of zelfs een koninklijk besluit worden gegoten.

Mevrouw Catherine De Bruecker wijst specifiek op de gronden voor onontvankelijkheid die de Klachtencommissie inroept en die erop gericht zijn zo veel mogelijk klachten af te wijzen; zij stelt dat die attitude in tegenstrijd is met het door het klachtrecht nagestreefde doel. Als de Klachtencommissie kiest voor een andere aanpak van de klachten die zij moet behandelen, kan de gelaakte praktijk makkelijk worden verbeterd, zonder nieuwe juridische normen.

Wat de onderzoeksmethode betreft, deelt de federale ombudsvrouw mee dat het onderzoeksteam zowel met de bewoners als met de werknemers in de centra vrij gesprekken en directe contacten heeft gehad. Zij sluit daarentegen niet uit dat de administratie de antwoorden op de schriftelijke vragenlijsten heeft gecentraliseerd. Het onderzoeksteam dat door artsen-deskundigen was vergezeld, heeft geen enkel getuigenis gekregen over het gebruik van verdovende insputingen in de gesloten centra.

Als antwoord op de vraag in verband met de gezinnen met kinderen onderstreept *de heer Guido Schuermans* dat de Ombudsmannen de opsluiting van kinderen uit een juridisch en medisch oogpunt onverantwoord vinden. De huidige levensomstandigheden, ongeacht of het om de leefregels of de materiële omstandigheden gaat, zijn ontworpen voor volwassenen en zijn derhalve niet aan kinderen aangepast. De opsluiting van kinderen is onverantwoord, hoewel geen enkele bepaling het uitdrukkelijk verbiedt. Artikel 3 van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind bepaalt: "Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties,

différence du Conseil d'État, la Commission des plaintes n'est pas une juridiction administrative. Il n'est pas acceptable qu'une pareille commission refuse l'examen au fond des plaintes qui lui sont soumises, peu importe que l'intéressé soit éloigné ou non. S'ajoute à cela une procédure de tentative de conciliation préalable à l'examen au fond des plaintes, ce qui constitue un filtre considérable. Selon l'administration, les tentatives de conciliation connaissent beaucoup de succès, mais le Médiateur fédéral ignore tout de la réalité derrière cette affirmation, car les circonstances et le résultat de la tentative de conciliation ne sont jamais confiés sur papier, ce qui dénote un manque très net de transparence. La procédure actuelle inspire crainte et méfiance aux personnes concernées, alors qu'elles devraient pouvoir jouir du sentiment que leur plainte sera prise au sérieux. Les améliorations qui s'imposent nécessitent peu de mesures juridiques, à part quelques instructions claires, coulées dans un règlement, voire un arrêté royal, à l'égard de la Commission des plaintes.

Mme Catherine De Bruecker épingle les causes d'irrecevabilité invoquées par la Commission des plaintes, qui visent à écarter le plus grand nombre de plaintes possibles, et soutient que pareille attitude est contraire à l'objectif poursuivi par le droit de plainte. Si la Commission modifie sa manière d'appréhender les plaintes qu'elle est amenée à traiter, la pratique dénoncée peut être corrigée très facilement, sans normes juridiques nouvelles.

Quant à la question sur la méthode d'investigation, la Médiatrice fédérale fait part que l'équipe d'investigation a eu des entretiens libres et des contacts directs, tant avec les occupants qu'avec les travailleurs des centres. Elle n'exclut pas, en revanche, que l'administration ait centralisé les réponses aux questionnaires écrits. L'équipe d'investigation, accompagnée d'un médecin-expert, n'a recueilli aucun témoignage sur l'emploi d'injections sédatives dans les centres fermés.

En réponse à la question au sujet des familles avec enfants, *M. Guido Schuermans* souligne que les médiateurs estiment l'enfermement d'enfants injustifiable sous les angles du droit et de la médecine. Les conditions actuelles sur le terrain, qu'il s'agisse des circonstances matérielles ou des règles de vie, sont conçues pour des adultes et, dès lors, inadaptées pour les enfants. L'enfermement d'enfants est irresponsable, quoique aucune disposition ne l'interdise formellement. Néanmoins, l'article 3 de la Convention relative aux droits de l'enfant stipule que "[d]ans toutes les décisions qui concernent les enfants, qu'elles soient le fait des institutions publiques ou privées de protection sociale, des tribunaux, des autorités administratives ou des

bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.” Het hoger belang van het kind wordt echter niet in aanmerking genomen. Het gezin wordt opgesloten en de kinderen volgen “toevallig” de lotsbestemming van het gezin. Het is bijgevolg makkelijker de opsluiting van de kinderen te verbieden, veeleer dan veranderingen in de centra door te voeren, dan psychologisch toezicht te organiseren en de juridische waarborg te bieden dat het hoger belang van het kind in aanmerking komt. De wet bepaalt dat niet-begeleide minderjarigen niet worden opgesloten. Zij worden opgevangen in de open centra van Fedasil.

C. Opmerkingen van de heer Melchior Wathelet, staatssecretaris voor Begroting, Migratie en Asielbeleid, de Coördinatie van het Migratie- en Asielbeleid, het Gezinsbeleid, en de Federale Culturele Instellingen

De staatssecretaris vindt dat het verslag kan bijdragen tot de verbetering van de toestand in de gesloten centra — bijvoorbeeld inzake rechtsbijstand —, waar intussen bepaalde proefprojecten zijn gelanceerd.

Het aspect terugkeer, zo mogelijk vrijwillig, moet zo spoedig mogelijk in aanmerking worden genomen.

Een korte hechtenist termijn is nodig, maar de beroepen van de asielzoekers voor wie tot repatriëring is beslist, zijn soms van dien aard dat die termijn erdoor wordt verlengd, een gevolg dat men het bestuur niet mag verwijten.

Het probleem van de op het grondgebied verblijvende gezinnen is grotendeels opgelost, aangezien die niet langer in de gesloten centra worden vastgehouden. Om de gezinnen aan de grens een specifiek antwoord te bieden, moet men het begrip grenszone uitbreiden tot de verschillende woningen.

De werken die tot doel hebben het INAD-centrum te Zaventem en transitcentrum 127 te vervangen door een nieuw centrum, zullen de hechtenisomstandigheden aanzienlijk verbeteren. Een inventaris van goede praktijken in de verschillende centra kan worden overwogen, maar men moet toegeven dat van centrum tot centrum specifieke kenmerken blijven bestaan, aangezien zij niet alle op dezelfde wijze zijn gebouwd.

Voor het probleem van de Klachtencommissie moet een consensuele oplossing worden gevonden, waarbij rekening wordt gehouden met het belang van de klager en de organisatie van de gesloten centra. De klachten

organes législatifs, l'intérêt supérieur de l'enfant doit être une considération primordiale.” Or, l'intérêt supérieur de l'enfant n'est pas pris en considération. La famille est enfermée, et, les enfants suivent, incidemment, le sort de la famille. Par voie de conséquence, il est plus facile de prohiber l'enfermement des enfants, plutôt que d'opérer des changements dans les centres, d'organiser un accompagnement psychologique et d'offrir la garantie juridique que l'intérêt supérieur de l'enfant est une considération primordiale. La loi dispose que les mineurs non accompagnés ne sont, quant à eux, pas enfermés. Ils sont accueillis dans les centres ouverts de Fedasil.

C. Intervention du secrétaire d'État au Budget, à la Politique de Migration et d'Asile, à la Politique des Familles et aux Institutions culturelles fédérales, M. Melchior Wathelet

Le secrétaire d'État considère que le rapport peut contribuer à améliorer la situation des centres fermés, par exemple en matière d'aide juridique, où certains projets pilotes ont été lancés, entre-temps.

La dimension du retour, si possible volontairement, doit entrer en ligne de compte le plus rapidement possible.

Une détention de courte durée s'impose, mais les recours interjetés par les personnes destinées au rapatriement sont, quelquefois, de nature à prolonger celle-ci, conséquence qui ne peut être reprochée à l'administration.

Le problème des familles est en grande partie résolu, puisque les familles sur le territoire ne sont plus maintenues dans les centres fermés. Il convient d'étendre la notion de zone frontière aux différentes maisons, pour apporter une réponse spécifique aux familles à la frontière.

Les travaux entrepris en vue de remplacer le centre INAD à Zaventem et le centre de transit 127 par un nouveau centre vont améliorer considérablement les conditions de détention. Un inventaire des bonnes pratiques dans les différents centres peut être envisagé, mais il faut admettre que des spécificités subsistent d'un centre à l'autre, tous n'ayant pas bénéficié de la même architecture.

Une solution consensuelle pour le problème de la Commission des plaintes doit être trouvée, en prenant en considération l'intérêt du plaignant et l'organisation des centres fermés. Les plaintes doivent également

moeten ook kunnen bijdragen tot de optimalisering van het beheer van de centra, naar gelang van het wettelijk kader, de plaatselijke infrastructuur, de organisatie en het personeel.

Kortom: de gesloten centra moeten worden opgenomen in een alomvattend asiel- en migratiebeleid dat allereerst de klemtoon legt op vrijwillige terugkeer. De bewoners moeten worden verwijderd. Daarom moet het facet terugkeer van de betrokkenen zijn plaats krijgen in dat beleid, teneinde de verwijderingen beter te beheren. De detentie moet in de best mogelijke omstandigheden gebeuren.

D. Replieken

Mevrouw Zoé Genot (Ecolo-Groen!) betwist de stelling dat het gesloten centrum een *ultimum remedium* is, aangezien de asielzoekers tijdens het onderzoek van hun aanvraag worden vastgehouden, op een ogenblik waarop het antwoord van de administratie nog niet bekend is.

Zij wenst nog een antwoord op een aantal vragen. Heeft de in 2006 doorgevoerde hervorming van de asielprocedure een weerslag gehad op het leven in gesloten centra wat het tuchtregime betreft?

Komt het koninklijk besluit van 8 juni 2009, waarbij het regime en de werkingsmaatregelen van de gesloten centra werden bijgesteld, tegemoet aan de aanbevelingen van de ombudsmannen?

De Dienst Vreemdelingenzaken beveelt aan om psychosepatiënten zo spoedig mogelijk te verwijderen. Ziekten verdienen echter medische opvang. Welk standpunt nemen de federale ombudsmannen terzake in?

Zouden het College van Ombudsmannen dan wel het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding niet de klachten kunnen ontvangen en behandelen in plaats van de Klachtencommissie, die zulks momenteel voor haar rekening neemt?

*
* *

De heer Mark Verhaegen (CD&V) vindt dat, hoewel asiel een recht is, een afgewezen asielzoeker ook de gevolgen van die afwijzing moet aanvaarden. Een goed asielbeleid is een beleid dat de aanvrager begeleiding biedt, dat de mogelijkheid biedt spoedig en op menselijke wijze naar het land van herkomst terug te

pouvoir contribuer à optimiser la gestion des centres, en fonction du cadre légal, de l'infrastructure des lieux, de leur organisation et du personnel.

En un mot, il faut que les centres fermés s'intègrent dans une politique globale en matière d'asile et de migration qui met d'abord l'accent sur le retour volontaire. Les occupants doivent être éloignés, c'est pourquoi la dimension du retour doit être intégrée dans cette politique, pour mieux gérer les éloignements. La détention doit se dérouler dans les meilleures conditions possibles.

D. Répliques

Mme Zoé Genot (Ecolo-Groen!) conteste l'affirmation selon laquelle le centre fermé est un outil de "dernier" ressort, puisque l'on constate que les demandeurs d'asile sont détenus pendant l'examen de leur demande, à un moment où la réponse de l'administration n'est pas encore connue.

Elle souhaite obtenir encore une réponse aux questions suivantes: la réforme de la procédure d'asile, en 2006, a-t-elle eu un impact sur la vie en centre fermé, notamment en ce qui concerne le régime disciplinaire?

L'arrêté royal du 8 juin 2009 modifiant le régime et les règles de fonctionnement des centres fermés répond-il aux recommandations des médiateurs?

L'Office des étrangers recommande l'éloignement le plus rapide possible des psychotiques. Or, les personnes malades méritent, au contraire, d'être prises en charge médicalement. Quel est le point de vue des médiateurs fédéraux à ce propos?

Le Collège des Médiateurs ou le Centre pour l'égalité des chances et la lutte contre le racisme pourraient-ils recevoir et traiter les plaintes, au lieu de la Commission des plaintes, actuellement?

*
* *

M. Mark Verhaegen (CD&V) estime que si l'asile est un droit, le demandeur débouté doit aussi accepter les conséquences du rejet. Une bonne procédure d'asile est une politique qui présente un accompagnement du demandeur, qui offre la possibilité de rapatrier vite et humainement, et qui favorise le retour volontaire. Les

keren en dat bovendien vrijwillige terugkeer bevordert. Bij de terugkeerprogramma's moet de klemtoon liggen op integratie in het land van oorsprong. Contacten met de buitenlandse autoriteiten zijn een positief gegeven. Alleen in laatste instantie mag naar een gedwongen terugkeer worden teruggegrepen. Volgens de spreker mag geen al te radicaal onderscheid worden gemaakt tussen de functie van maatschappelijk werker en die van de zogenaamde "terugkeerambtenaar".

*
* *

Mevrouw Catherine De Bruecker geeft aan dat het onderzoek plaatsvond na de hervorming van de asielprocedure. De analyse hoeft dus geen betrekking op de effecten van de nieuwe asielprocedure. Het koninklijk besluit van 8 juni 2009 komt niet tegemoet aan de aanbevelingen van de federale ombudsman, maar wel aan een arrest van de Raad van State over de rechten van de bewoners in verband met hun recht op contacten met de buitenwereld (briefwisseling, bezoek enzovoort). De opsomming van de voordelen die bij wijze van tuchtsanctie aan de bewoners kunnen worden onzegd, lijkt dan weer tegemoet te komen aan de desiderata van het personeel van de centra.

Over de opvang van geesteszieken heeft de federale Ombudsman in zijn aanbevelingen gesteld dat het noodzakelijk is speciale opvangplaatsen voor de betrokkenen voor te behouden. De staatssecretaris heeft laten weten dat die mensen voortaan in België een aangepaste psychiatrische behandeling zullen krijgen ingevolge een overeenkomst met de Dienst Vreemdelingenzaken en verzorgingsinstelling. Wat de controle door een externe instantie betreft, is de federale ombudsman uiteraard bevoegd voor de behandeling van klachten van bewoners van gesloten centra. Daarentegen zijn noch hij, noch het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding bevoegd om op eigen initiatief klachten te onderzoeken. Naar het voorbeeld van de in andere landen gehanteerde werkwijzen, zou de federale ombudsman evenwel samen met andere instellingen kunnen worden opgenomen in een toezichthoudende structuur. Wel zou dan nog moeten worden nagedacht over de vraag of dat wel wenselijk is.

De heer Guido Schuermans vestigt er voorts de aandacht op dat afzondering weliswaar een tuchtsanctie is, maar dat ze ook als beschermende maatregel kan worden toegepast in het belang van de vreemdeling, die bijvoorbeeld te lijden kan hebben van het leven in groep. Er moet een nauwkeurig juridisch raamwerk worden opgezet om bij de Dienst Vreemdelingenzaken elke verwarring tussen beide vormen van afzondering te

programmes de retour doivent mettre l'accent sur l'intégration dans le pays d'origine. Les contacts avec les autorités étrangères constituent un fait positif. Le recours au rapatriement forcé ne doit intervenir qu'en dernier lieu. En ce qui concerne la dissociation des rôles de l'assistant social et du "fonctionnaire de retour", l'orateur pense qu'il ne faut pas faire une distinction trop radicale.

*
* *

Mme Catherine De Bruecker indique que l'investigation s'est déroulée après la réforme de la procédure d'asile. L'analyse ne porte donc pas sur les effets de la nouvelle procédure d'asile. Quant à l'arrêté royal du 8 juin 2009, il ne répond pas aux recommandations du médiateur fédéral, mais bien à un arrêt du Conseil d'État relatif aux droits des occupants, quant aux contacts avec l'extérieur (correspondance, visite, ...). L'énumération des avantages qui peuvent être retirés aux occupants au titre de sanctions disciplinaires semble rencontrer une demande du personnel des centres.

À propos de la prise en charge des personnes souffrant de troubles mentaux, le Médiateur fédéral a formulé dans ses recommandations la nécessité de leur réserver des places d'accueil spéciales. Le secrétaire d'État a fait savoir que, dorénavant, ces personnes jouiront d'un traitement psychiatrique adapté en Belgique, suite à un accord entre l'Office des étrangers et un établissement de soins. En ce qui concerne le contrôle par une instance externe, le Médiateur fédéral est évidemment compétent pour traiter les réclamations des occupants des centres fermés. Par contre, le Médiateur fédéral, pas plus que le Centre pour l'égalité des chances et la lutte contre le racisme ne sont compétents pour procéder, de leur propre initiative, à une investigation. À l'instar des pratiques dans d'autres pays, le Médiateur fédéral pourrait néanmoins être repris dans une structure de contrôle, conjointement avec d'autres institutions. Encore faudrait-il réfléchir à la question de savoir si ceci est effectivement souhaitable.

M. Guido Schuermans attire encore l'attention sur le fait que l'isolement est une sanction disciplinaire, mais elle peut aussi être invoquée dans l'intérêt de l'étranger, qui souffrirait de la vie en groupe, par exemple, par souci de prudence. Il convient d'établir un cadre juridique précis, afin d'éviter toute confusion entre les deux types d'isolement au sein de l'Office des étrangers. Le fait que les lieux d'isolement soient, pour ainsi dire, identiques

voorkomen. Het feit dat de plaatsen waar de betrokkenen in afzondering verblijven nagenoeg identiek zijn voor de tuchtsanctie én voor de beschermingsmaatregel, is geenszins bevorderlijk voor een beter begrip daarvan, noch voor de overheid, noch voor de betrokken bewoner.

Tot besluit van zijn betoog legt de spreker uit dat de vreemdelingenwet er slechts in voorziet dat mensen kunnen vastgehouden worden in de gesloten centra. In geen enkel geval is zulks verplicht. De detentie is dus een politieke keuze, en is geenszins strijdig met de wet. Desalniettemin moet vrijheidsbeneming als een uiterste redmiddel worden beschouwd.

De rapporteur,

Leen DIERICK

De voorzitter,

André FRÉDÉRIC

pour la sanction disciplinaire et la mesure de protection, ne favorise pas une meilleure compréhension, ni par les autorités, ni dans le chef de l'occupant concerné.

L'orateur conclut son exposé en expliquant que la loi sur les étrangers prévoit la possibilité de détention dans les centres fermés à la frontière. En aucun cas ne s'agit-il d'une obligation. La détention est donc un choix politique et ne viole nullement la loi. Il n'empêche que la privation de liberté doit être considérée comme une mesure extrême.

Le rapporteur,

Leen DIERICK

Le président,

André FRÉDÉRIC